

Oslo, 10. oktober 2011

Olje- og energidepartementet

INNSPILL TIL ENERGIUTVALGET

Naturvernforbundet viser til høring i energiutvalget 22. september 2011 og muligheten for å ettersende tekst på inntil tre sider. Vi sender herved noen utfyllende linjer.

Det trengs en energirevolusjon

Skal vi unngå de verste konsekvensene av klimaendringer, må klimagassutslippene i Norge nærme seg null i 2050. Og vi må oppnå vesentlige utslippsreduksjoner innen 2020. FNs klimapanelts anbefalte utslippskutt må være førende for scenariene energiutvalget legger opp til. Det må dermed planlegges for et fossilfritt samfunn. Da trengs det omfattende grep, og dagens energipolitikk må endres radikalt.

Norge bruker om lag 150 TWh fossil energi i året, samtidig som vi har store fornybare energiresurser. Norge har et stort ansvar for å redusere sine klimagassutslipp og følge opp internasjonale forpliktelser om å ivareta naturmangfoldet. Dette må gjøres gjennom storsatsing på energieffektivisering og bruk av ny fornybar energi. Det må tas ambisiøse grep for å redde naturmangfoldet, bl.a. gjennom å hindre negative konsekvenser av klimatiltak.

1 kWh spart er bedre enn 1 kWh produsert

Naturvernforbundet vil slå fast at 1 kWh spart er vesentlig mer verd enn 1 kWh ny produksjon. Dette skyldes for det første at konsekvensene for naturmangfoldet er vesentlig mindre av energieffektivisering enn av ny produksjon. Samtidig er det et poeng at innspart vannkraft som regel er en mer høyverdig form for kraft (har bedre reguleringssevne) enn det som kan oppnås gjennom f.eks. vindkraftutbygging.

Det foreligger mye dokumentasjon på energieffektiviseringspotensialet, bl.a. rapporter fra Enova og Norsk Industri (industrien) og Lavenergiutvalget (byggsektoren) m.m. Naturvernforbundet vil understreke at energieffektivisering ofte er gratis miljøtiltak i et lengre tidsperspektiv, som må ses i sammenheng med øvrige investeringer som gjøres i industrien eller bygningsmassen.

Norge må sette seg et mål for energieffektivisering, f.eks. Lavenergiutvalgets anbefalinger, og ta i bruk virkemidler som gjør at målet nås.

"Krafttak for riktig kraftbruk"

Krafttilgangen i Norge vil øke vesentlig mer enn forbruket, dersom det ikke tas grep som gjør at mer kraft brukes til f.eks. å redusere det store forbruket av fossil energi både i Norge og globalt.

Rapporten "Krafttak for riktig kraftbruk", skrevet av Naturvernforbundet, NITO og Norsk Industri, drøfter framtidig kraftbalanse, gitt en økt innsats for energieffektivisering, og skisserer muligheter for å kutte norske klimagassutslipp i 2020 med om lag 10 mill. tonn CO₂-ekvivalenter og oppnå en fornybarandel på 78 prosent (i henhold til EUs beregningsmåte). Klimaeffekten av utslippsreduksjoner i utlandet som følge av økt krafteksport eller økt eksport av kraftintensive varer og tjenester kommer i tillegg.

Det er et poeng at energieffektivisering i byggsektoren og industrien frigjør energi som kan brukes lokalt, uten at det nødvendigvis kreves omfattende nettutbygging. Lavere

strømforbruk i bygningsmassen som følge av f.eks. bedre isolering og bruk av varmepumper framfor direktebruk av strøm til oppvarming, vil frigjøre strøm som kan brukes f.eks. til opplading av elbiler og til bruk i kollektivtransporten. Energi-effektivisering i industrien vil frigjøre strøm som kan brukes til f.eks. økt produksjon av energiintensive varer og tjenester som silisium, aluminium og datalagringskapasitet og kanskje hydrogen, som kan lokaliseres i områder som får et økt kraftoverskudd.

Tabellen under er tatt fra rapporten "Krafttak for riktig kraftbruk". Endring i tilgjengelig kraftmengde oppstår som følge av ny produksjon (elsertifikater og økt tilsig) samt kraftig satsing på energieffektivisering. Trekker vi fra det økte forbruket som oppstår som følge av konvertering fra fossil energi til strøm, ser vi at kraftbalansen likevel styrkes vesentlig i de fleste regionene. Balansen svekkes marginalt i Vest-Norge og i Finnmark. Til gjengjeld styrkes den vesentlig i Øst-Norge, Midt-Norge samt Nordland og Troms. Dette gjør at bl.a. Øst-Norge ikke lenger trenger å få tilført så mye kraft fra Vest-Norge, slik at mer av Vest-Norges egen kraftproduksjon kan brukes til f.eks. elektrifisering av petroleumsinstallasjoner.

	Øst-Norge	Sør-Norge	Vest-Norge	Midt-Norge	Nordl. + Troms	Finnm.
Oppvarming: Varmepumper erstatter fossil energi	0,8	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0
Petroleum: Kraft fra land til offshore-installasjoner		1,2	3,0	1,8		
Petroleum: Kraft fra nettet forsyner landanlegg (Klimakur)			1,3			0,8
Kraftproduksjon: Kårstø omgjøres til reservekraftverk			1,4			
Veitransport: Elbiler erstatter vanlige biler	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Persontransport: Mer eldre vet kollektivtransport	0,3	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Godstransport: Eldrevne godstog erstatter vogntog	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Flytransport: Eldrevne tog erstatter fly	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sjøtransport: Skip til kai får elektrisitet fra land	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	
Ferjer: Batteridrift erstatter forbrenningsmotorer			0,1	0,1	0,1	
Industri: Varmepumper erstatter fossil energi	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Sum: Endring i forbruk som følge av ovennevnte tiltak	2	2	6	3	0	1
Endring i tilgjengelig kraftmengde	9	2	6	6	5	0
Endring i kraftbalansen ¹	7	1	-1	4	5	-1

Tabell: Regionvis endring i kraftforbruk og kraftbalanse fra 2008 til 2020 (TWh/år)²

Det økte kraftoverskuddet vi sitter igjen med etter at deler av det er brukt til nasjonale utslippsreduksjoner, bør eksporteres gjennom kabler og indirekte gjennom energiintensive varer og tjenester. Dette blir enda viktigere i 2030. Rapporten "Krafttak for riktig kraftbruk" viser at kraftoverskuddet vil øke ytterligere i alle regioner unntatt Finnmark fra 2020 til 2030, noe som styrker behovet for eksport.

Naturvernforbundet mener det er logisk å eksportere kraft gjennom varer og tjenester fra områder som ligger langt fra potensielle markeder, f.eks. Nordland og Troms. Energitalpet vil antakelig være vesentlig lavere om energimengden eksporteres gjennom aluminium framfor gjennom ledninger og kabler. Fra Øst-, Sør- og Vest-Norge vil det være enklere og mer hensiktsmessig å utveksle kraft med kontinentet og Storbritannia gjennom kabler da avstanden er kortere og sjøkabel kan legges nær produksjonspunktene.

¹ Summene påvirkes av avrundning av ovenstående tall.

² Øst-Norge er definert som Østfold, Oslo og Akershus samt mesteparten av Hedmark, Oppland, Buskerud og Telemark. Sør-Norge er områdene sørvest for Grenland fram til Boknafjorden, mens Vest-Norge er Rogaland nord for Boknafjorden, Hordaland og Sogn og Fjordane. Midt-Norge er definert som Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og det meste av Nord-Trøndelag samt en liten del av Hedmark og Oppland. Nord-Norge er Nordland og mesteparten av Troms samt en liten del av Nord-Trøndelag, mens Finnmark i denne sammenhengen er definert som Finnmark fylke og en liten del av Troms (øst for Goulas).

For å øke fleksibiliteten i kraftmarkedet og stimulere til mer effektiv bruk av energien bør avanserte måle- og styringssystemer (AMS) tas i bruk hos forbrukerne. Mer bruk av bioenergi til å dekke topplast-varmebehovet, og mer bruk av varmepumper til å dekke grunnlastvarme, vil også gi bedre fleksibilitet.

Virkemidler nødvendig

For å redusere behovet for overføringskapasitet uten at dette går på bekostning av mulighetene for utslippsreduksjoner, trengs det virkemidler som gjør at samfunnsaktørene tar hensyn til samfunnskostnadene ved nettutbygging, inkludert konsekvensene for naturmangfoldet.

Naturvernforbundet mener at kraftprisen bør brukes som lokaliseringvirkemiddel. Det vil derfor være fornuftig å opprettholde prisområdene. Naturvernforbundet mener også at det er riktig å opprettholde en differensiert nettariff. Det kan også være riktig å utvide bruken av anleggsbidrag slik at det blir mer attraktivt å f.eks. lokalisere store nye forbruksposter der det er ledig kapasitet i nettet.

Naturvernforbundet mener også at ønsket om et helhetlig nett bør veie tungt når det gis konsesjon til ny kraftproduksjon. Offentlige virkemidler for energieffektivisering bør også kunne spisses slik at innsatsen styrkes forholdsvis mer i områder der behovet for ny kraft er størst. Dette kan bety at både Statnetts og Enovas mandat bør revideres.

Elsertifikater bra, men ikke for store vannkraftprosjekter

Naturvernforbundet støtter innføring av elsertifikater, men mener at store vannkraftprosjekter, som ofte har store negative naturkonsekvenser, ikke bør stimuleres gjennom sertifikater. Ved eventuell revisjon av sertifikatordningen bør norske myndigheter ta initiativ til at store vannkraftprosjekter tas ut av ordningen.

Behov for økt naturfaglig kompetanse og helhetlige planer

Utbygging av fornybar energiproduksjon kan gi negative konsekvenser for naturmangfoldet. Tiltak som sikrer naturverdiene i slike prosesser må prioriteres, og det er særlig et behov for økonomiske midler og mer kunnskap for å ta de rette beslutningene. Vi foreslår noen tiltak:

- Formålsparagrafen i energiloven endres, for å styrke hensynet til naturmangfoldet og tydeliggjøre sektoransvaret og for å understreke verdien av energieffektivisering
- Vi trenger flere områdeplaner for vind- og småkraft, som definerer ja- og nei-områder, både ut ifra naturverdiene lokalt og ut ifra prinsippet om samla belastning (jamfør naturmangfoldlovens § 10)
- Kunnskapen om naturmangfoldet må styrkes. Det må gjøres flere registreringer av naturverdier samt forskning på konsekvensene av utbygging, som skal resultere i retningslinjer for konsesjonsbehandling og bedre avbøtende tiltak
- Alle kraftprosjekter underlegges bør både energivurderinger (NVE) og inngrepsvurderinger (DN)
- Planlegging av kraftverk og kraftledninger bør omfattes av plan- og bygningsloven, på linje med veg- og jernbaneutbygging. Større nettutbygginger bør også gjennomgå ekstern kvalitetssikring i tidlig fase (KS1), som vurderer samfunnsbehov og alternative konsepter m.m.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Holger Schlaupitz (sign.)
fagleder